

1) Συρίγγιον τοῦ ὀφθαλμοῦ Κύπρ. 2) Δοθιὴν Σύμ. — Λεξ. Αἰν.: Φρ. *Νὰ φᾶς τὸ διαλούπι!* (κατὰ κόρον, τὸν περὶ-δορομο, μέχρι θανάτου) Λεξ. Αἰν. Συνών. βλ. εἰς λ. *γιό-θονας*. 3) Ἡ βρεφικὴ ἀσθένεια πορφύρα Στερελλ. (Βαρετάδ. Κουνουπῖν. Μύτικ. Σπάρτ. κ.ά.): *Ποὺ τὰ διαλούπια γένουνι καταπάρδαλα τὰ πιδιά. Μέσ' ἢ ὥρα ποὺ γένουνι* (τὰ διαλούπια) *τὰ πιδιά πιθαίν'ν Μύτικ. Γιὰ τὰ διαλούπια τοῦ διδιῶνι ἔτρονγ' ἢ γαστρομεν' χουρτάρια διάφορα μὴ μέλ' Κουνουπῖν. "Εἰχ' τὰ διαλούπια τοῦ πιδί μ'. Θὰ τ' δώκουν μέλ' μὴ διαλουπουχόρταρον αὐτόθ.*

γιαλωποχόρταρο τό, ἀμάρτ. διαλουπουχόρταρον Στερελλ. (Βαρετάδ. Κουνουπῖν. Μύτικ. Σπάρτ. κ.ά.)

Ἐκ τῶν οὐσ. *γιαλώπι* καὶ *χορτάρι*.

Εἶδος χόρτου, τοῦ ὁποίου ἡ κόνις ἀναμειγμένη μετὰ μέλιτος δίδεται ὡς ρόφημα εἰς τὰ νεογέννητα παιδιά τὰ πάσχοντα ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, τὰ *διελοῦπια*, ἐνθ' ἀν.: *Γιὰ τὰ διαλούπια εἶνι τοῦ διαλουπουχόρταρον Κουνουπῖν. "Εἰχ' τὰ διαλούπια τοῦ πιδί μ'. Θὰ τ' δώκουν μέλ' μὴ διαλουπουχόρταρον αὐτόθ.*

γιαλώτης ὁ, Σύμ. γιαλώτα Καλαβρ. (Μπόβ.)

Ἐκ τοῦ οὐσ. *γιαλός* καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. -ώτης.

Γιαλιώτης 1α Μπόβ. β) Ὁ κάτοικος τοῦ συνοικισμοῦ *Γιαλός* Σύμ.: Αἰνιγμ.

Δγνὸ καλὲς γειτόνισ-σες | κὶ οἱ δγνὸ *Γιαλιώτισσες* σ' ἔνα βλονμὶ βλονμίδζου | κ' ἢ μιὰ τὴν ἄλ-λην ἔθ' θεωρεῖ (τὰ μάτια).

γιαῖμ μόρ. ἀπορηματ. Πόντ. (Ἱμερ. Ὁφ. Σάντ. Τραπ. Χαλδ. κ.ά.)

Πιθαν. ἐκ τοῦ Τουρκ. *yamı* (= μήπως). Κατὰ Α. Α. Παπαδόπ., Ἀρχ. Πόντ. 12 (1946), 9, ἐκ τοῦ τελικοῦ *γιαῖνὰ μὴ - γιαῖν' μὴ - γιαμὴ - γιαμὴ*. Πβ. Σ. Ψάλτην εἰς Ἀθηνᾶν 28 (1916), Λεξικογρ. Ἀρχ., 46.

Εἰς τὴν ἀρχὴν ἐνδοιαστικῶν προτάσεων, μήπως ἐνθ' ἀν.: *Φογᾶται νὰ ἔρ'ται, γιαῖμ κρούγ' ἄτον* (φοβεῖται νὰ ἔλθῃ, μήπως τὸν κτυπήσω) Σάντ. Τραπ. Χαλδ. *Ἐφοάτουν, γιαῖμ εὐ-ρηκ'νε τὸν ἄθρωπον* (ἐφοβεῖτο μήπως εὗρουν τὸν ἄνθρωπον) Τραπ. Καὶ χωρὶς ἐξάρτησιν ἀπὸ ρ. φόβου σημαντικόν: *Γιαῖμ φωτίζετε; (μήπως ἔχετε βάπτισμα;)* Πόντ. *Γιαῖμ παίρ' ἄψιμον τὸ σπῖτ';* (μήπως πάρῃ φωτιά τὸ σπῖτι;) αὐτόθ.

γιαμά σύνδ. Ζάκ. Ἰθάκ. Πελοπν. (Μάν.)

Ἐκ τῶν συνδ. *γιαῖ* καὶ *μά*.

Λοιπὸν ἐνθ' ἀν.: *Γιαμά τί θὰ κάμουμε; (τί θὰ κάνουμε λοιπόν;)* Ζάκ. *Καὶ τί σοῦ πε γιαμά;* Ἰθάκ. *Δὲν ἔπαιρνε τσαὶ κείνη γιαμά ἕναν ἄλλον;* Μάν. *Δὲν πηγαίνει καὶ σὺ γιαμά για νερό;* αὐτόθ.

γιαμάκι τό, Ἰων. (Κρήν.) *γιαμάξ'* Θράκ. (Τσακίλ.) Μακεδ. (Βλάστ. Βόιον Πελεκᾶν.) Σάμ. *ἱαμάκι* Νάξ. (Ἀπύρανθ.)

Ἐκ τοῦ Τουρκ. *yamak* = βοηθός (μαγεῖρου).

Α) Οὐσ. 1) Βοηθός Θράκ. (Τσακίλ.): *Ἐπιάσανε τὸ Ζῆσο γιαμάξ' για τὰ βοστάνια καὶ τ' ἀβέλια.* 2) Μικρὰ ὑδροχόη Μακεδ. (Βλάστ. Πελεκᾶν.) 3) Μεταλλικὸν σκεῦος μετὰ λαβῆς πρὸς παρασκευὴν καφῆ καὶ ἄλλων ἀφεψημάτων, *μπερί-κι* Μακεδ. (Βόιον).

Β) Ἐπιθετικ. 1) Πονηρός, πανούργος Ἰων. (Κρήν.) Νάξ.

(Ἀπύρανθ.): *Εἶναι κ' εὐτός ἕνα ἱαμάκι ποὺ δὲ δό' χει ὁ κόσμος!* Ἀπύρανθ. 2) Τολμηρός, ἀνδρεῖος Σάμ.

Ἡ λ. καὶ ὡς ἐπών. ὑπὸ τὸν τύπ. *Γιαμάκης* Ἀθῆν. Σίφν.

γιαμαλῆς ὁ Κρήτ. (Ἡράκλ.)

Ἐκ τοῦ Τουρκ. *yamalı* = μπαλωμένος.

Κατὰ πληθ. *γιαμαλήδες* οἱ ἔμποροι γυναικείων ὑφασμάτων παλαιότερον, οἱ κατοικοῦντες εἰς ἰδίαν συνοικίαν, τὰ *Γιαμαλήδικα*.

Ἡ λ. καὶ ὡς κύρ. ὄν. ὑπὸ τὸν τύπ. *Γιάμαλης* Μεγίστ. καὶ ὡς ἐπών. Ἀθῆν.

γιαμάνικος ἐπίθ. Πελοπν. (Μανιάκ.)

Ἐκ τοῦ Τουρκ. *yaman* = κακός, ἐπικίνδυνος, σκληρός, πολὺ ἐπιτήδειος.

Κακός, πονηρός: *Σφάζει ἕνα γάλλο καὶ πάει νὰ καλοπεράσῃ μετὰ τὸ φίλο της, μὰ εἶχανε ἕναν ψυχογιὸ κι αὐτὸς τὰ ἤξερε τὰ γιαμάνικα, τί θὰ γενότανε* (συνών. φρ.: *τὰ ἤξερε τὰ βρώμικα*).

γιαμαρέλος ὁ, Μεγίστ. — Γ. Ξενόπ., Θέατρ., 3, 129.

Ἐκ τοῦ ἀμάρτ. οὐσ. *γιαμαλαρέλος* μετὰ ἀπλοῦ.

Σκωπτικῶς, ὁ φορῶν εὐρωπαϊκὴν ἐνδυμασίαν, ὅταν κατὰ πρῶτον ἀντικατέστησεν αὐτὴ τὴν ἐγχώριον: Ἄσμ.

Νά do, νά do, νά do, νά do, | ποὺ θε νά dὸ γάμω Φράγκο, νά φορώσῃ τσαὶ σουρέλο, | νά dὸν βγάλουν γιαμαρέλο (σουρέλο = πανταλόνι) Μεγίστ.

Ἡ λ. καὶ ὡς ἐπών. Ἀθῆν. Εὐβ. (Κύμ.) Θεσσ. (Βόλ.) Λῆμν. Μακεδ. (Θεσσαλον.) Πελοπν. (Καλάμ.) Στερελλ. (Λιδορίκ.)

γιαμάτσι τό, ἐνιαχ. *γιαμάτσιν* Κύπρ. *γιαμάτσ'* Θράκ. (Ξάστρ. Σουφλ. Τσακίλ.) *γιαμάτ-τιν* Κύπρ.

Ἐκ τοῦ Τουρκ. *yamaz* = ἀνωφέρεια, πλαγιά ὑψώματος.

Ἀγρός μετὰ ἐλαφρὰν κλίσιν Κύπρ. β) Ἀνηφορικός, κρημνώδης τόπος Θράκ. (Ξάστρ. Τσακίλ.): *Πῆρε τὸ γιαμάτσ' κατὰ τ'ν Ἀρκουδόπετρα* Τσακίλ. *Σκιάχ'κανε τὰ βόδια 'ς τὸ γιαμάτσ'* αὐτόθ. γ) Λοφίσκος Θράκ. (Σουφλ.)

γιαῖμι τό, Πελοπν. (Κάμπος Λακων. Μαν.) Στερελλ. (Μεσολόγγ.) — Α. Τραυλαντ., Ἐξαδέλφ., 34 *ιγιάμι* Κρήτ. (Σητ. κ.ά.)

Ἀγνώστου ἐτύμου.

1) Ἐπαινος Πελοπν. (Κάμπος Λακων. Μάν.): *Νὰ ἰδοῦμε ποιὸς θὰ πάρῃ τὸ γιαῖμι* (συνών. φρ. *ποιὸς θὰ πᾶρῃ τὸ μπράβο*) Κάμπος Λακων. β) Ἀκμή, δόξα Στερελλ. (Μεσολόγγ.) — Α. Τραυλαντ., ἐνθ' ἀν.: *Τὸν θυμᾶσαι καὶ τοῦ λόου σου τὸ γιατρὸ πῶς ἦτανε τότε 'ς τὰ γιαῖμια του* (συνών. φρ. *'ς τὶς δόξες τοῦ*) Α. Τραυλαντ., ἐνθ' ἀν. 2) Περίστασις, φορὰ Κρήτ. (Σητ. κ.ά.): *"Ἡδωκά δου το 'δά, μὰ 'ς τ' ἄλλο ιγιάμι θὰ τοῦ πῶ πῶς ἦσπασε Σητ.*

γιαμιᾶς ἐπίρρ. Εὐβ. (Κουρ. κ.ά.) Κρήτ. (Ἅγιος Βασίλ. Μερκαβ. Ρέθυμν. Σφακ. κ.ά.) Κῶς Ρόδ. κ.ά. — Α. Καρκαβίτσ., Ζητιάν., 10 — Λεξ. Δημητρ. *γιαμιὰ* Θράκ. (Σηλυβρ.) Κρήτ. — Λεξ. Δημητρ. *γιαμντσᾶς* Ἀστυπ.

Ἀπὸ τὴν πρόθ. *γιαῖ* καὶ τὴν γεν. *μιᾶς* (βλ. ἕνας) κατὰ συνεκφορὰν καὶ κατ' ἐπίδρασιν τῆς λογίας φρ. *διὰ μιᾶς*. Ὁ τύπ. *γιαμιὰ* καὶ εἰς Ἑρωτόκρ. Α 742, 2245, Β 1456, Γ 848.

Εὐθύς, ἀμέσως, πάραυτα ἐνθ' ἀν.: *Γιαμιᾶς θέλεις νὰ γίνετ' ὅ,τι λὲς Κρήτ. (Σφακ.)* *Νὰ σ'κωθῇς νὰ πᾶς γιαμιᾶς καὶ νὰ*

μοῦ πῆς εἶδ' ἀπόκαμες Κρήτ. Σηκώνω γιαμιᾶς τὸ γαργαλιστήρι τσῆ καραβίνας καὶ τοῦ τὴν ἀνάβω (τὸ γαργαλιστήρι = τὸν ἐπικρουστήρα) Δ. Κρήτ. Νὰ πάης γιὰ νερό καὶ νὰ ἔρτης γιαμιᾶς Εὐβ. (Κουρ.) Θὰ μὲ πέψης νὰ πάω γιὰ νὰ πάρω τὴν εὐκὴ του καὶ νὰ στρέψω γιαμιᾶς; Κῶς Ὡς τῆς τά'πα, γιαμιᾶς ἦρτε Ρόδ. Ἐμούγκρισαν γιαμιᾶς καὶ καθένας ἔκαμεν ἀπὸ μιὰ ζωηρὴ κίνηση Α. Καρκαβίτσ., ἔνθ' ἄν. || "Ἀσμ.

Τὰ μονετσιὰ ποκάμανε κι ἀνοίξαν τ' ὀδαδάκι καὶ τὸ γιαμιᾶς ἐγέμισε στρατιῶτες τὸ κονάκι (μονετσιὰ = πολεμοφόδια, ὀδαδάκι = δωματιάκι) Κρήτ. Ἀπ' τὰ μαλλιά τὸν πιάσανε, 'ς τὰ μάγαρα τὸν κροῦσαν, γιαμιὰ τὸν ἐκαπίστρωσαν τοῦ βουβαλιοῦ καπίστρι Σηλυβρ.

γιαμό τό, Πόντ. (Ἰνέπ.) Α.Α. Παπαδόπ. Λεξ. Ποντ. διαλέκτ.

Ἀγνώστου ἐτύμου.

Παιδιά παιζομένη με μίαν ἢ περισσοτέρας σφαίρας, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ παῖκται προσπαθοῦν νὰ κτυπήσῃ ὁ εἰς τὸν ἄλλον δι' αὐτῆς.

γιαμός ὁ, Εὐβ. ("Ἀκρ. κ.ά.) Ἡπ. — Λεξ. Μπριγκ.

Ἐκ τοῦ ρ. γιαιίνω.

Κυριολ. καὶ μεταφ., θεραπεία, ἐπανόρθωσις ἔνθ' ἄν.: Δὲν ἔχ' γιαμό αὐτὸ π' μοῦ 'καμι "Ἀκρ. Συνών. γιαιατρεῖά, γιαιατρεμός.

γιαμούκης ὁ, Ἰων. (Βουρλ.) γιαμού'ς Θράκ. (Σουφλ.)

Ἐκ τοῦ Τουρκ. *yamuk* = γειρτός.

Ὁ παραμορφωμένος, ὁ ἔχων ἀκανόνιστον κεφαλήν.

γιαμούκιος ἐπίθ. Ἰων. (Βουρλ.) Οὐδ. γιαμού'κ'ον Θράκ. (Σουφλ.) γιάμ'κ'ον Θράκ. (Σουφλ.)

Ἐκ τοῦ οὐς. γιαιαμούκης καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. -ικός.

Ἀκανόνιστος, ἐλαττωματικὸς ἔνθ' ἄν.: Ποπὸν γιαμούκιον Βουρλ. Γιάμ'κ'ον καρπούζ' Σουφλ.

γιαμουρλούκα ἡ, Θράκ. (Σουφλ.) γιαμουρλούκα Θράκ. (Σουφλ.)

Ἐκ τοῦ οὐς. γιαιαμουρλούκι κατὰ τύπ. μεγεθ.

Μάλλινος ποδήρης μανδύας τῆς τοπικῆς ἐνδυμασίας τῶν χωρικῶν.

γιαμουρλούκι τό, Λεξ. Βερ. γιαγμουρλούκιν Λυκ. (Λιβύσσ.) γιαμουρλούκιν Κύπρ. γιαμουρλού'κ' Α. Ρουμελ. (Φιλιππούπ.) Θεσσ. Μακεδ. (Κίτρ.) Σάμ. γιαμουρλού'κ' Α. Ρουμελ. (Καβακλ.) γιαμουρλί'κ' Θράκ. (Σκόπ.) γιαμπουρλού'κ' Ἡπ. (Ζαγόρ. Ἰωάνν.) Θράκ. (Ἑλληνοχώρ.) γιαβουρλού'κ' Α. Ρουμελ. (Σιναπλ.) Θράκ. (Καρωτ.) γιαμπρολού'κ' Θεσσ.

Ἐκ τοῦ Τουρκ. *yagmurluk* = ἐπανωφόριον ἀδιάβροχον.

1) Μάλλινον ἀδιάβροχον ἐπανωφόριον τῶν χωρικῶν με κάλυμμα τῆς κεφαλῆς ἔνθ' ἄν. Ἀν δὲν εἶχα τὸ γιαμπουρλού'κ', θὰ γίνουμαν στάλα ἀπ' τ' βρουχή Ζαγόρ. Ἐσκουλ-λίστη τὸ γιαμουρλούκιν του κ' ἔπασεν πάνω 'ς τὸ ταάριν τοῦ χτηνοῦ του (ἐσκουλ-λίστη = ἐκαλύφθη με τὸ παλτόν του) || Παροιμ. Ἀπερασμένη βρουχή, γιαμπρολού'κ' δὲ χρειάζεται (ἐπὶ βοήθειας, ἡ ὁποία προσφέρεται μετὰ τὴν παρέλευσιν τῆς ἀνάγκης) Θεσσ. Ὑστερ' ἀπὸ τὴ βροχὴ γιαμουρλού'κ' (συνών. πρὸς

τὴν προηγούμεν.) Φιλιππούπ. Συνών. κάπα, καππότα, καππότο, ράσο, ρασίδι, σαγιά, ταλαγιάνα. 2) Εἶδος ποδήρους μαλλίνου ἐπανωφορίου με πολὺν μέγανον γιακᾶ Θράκ. (Σουφλ.) 3) Ἐπενδύτης (κοιν. κάππα) ἀχειρίδωτος Α. Ρουμελ. (Καβακλ.) 4) Περισκελὶς τὴν ὁποίαν φοροῦν κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἐργασίας Σάμ.

γιαμουσάκης ἐπίθ. ἀμάρτ. γιαμουσά'ς Θράκ. (Καρωτ.)

Ἐκ τοῦ ἀμάρτ. ἐπιθ. γιαιαμούσης καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ Τουρκ. *yamusas*, καὶ τῆς ὑποκορ. καταλ. -άκης.

Ἡσυχος: Πάινι γιαμουσά'ς.

γιαμουσάκιος ἐπίθ. ἀμάρτ. γιαμουσά'κους Θράκ. (Σουφλ.)

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. γιαιαμουσάκης καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. -ικός.

Γιαιαμουσάκης, τὸ ὅπ. βλ.: Παροιμ. Γιαμουσά'κους κόλους καμμιὰ φορὰ δὲ στεγνών' (ὁ καλόβολος ἄνθρωπος πάντοτε ὑποφέρει).

γιάμπα ἡ, Θράκ. (Ἀμόρ. Σαμακόβ.) ἱάβα Α. Ρουμελ. (Μέγα Μοναστήρ.) γιάπα Μακεδ. (Νέο Σούλ.) γιάβα Θράκ. (Μαρών.)

Ἐκ τοῦ Τουρκ. *yaba* = ξυλίνη διχαλωτὴ ράβδος.

Ξύλινον ἢ σιδηροῦν γεωργικὸν ἐργαλεῖον με μεγάλους ὀδόντας, με τὸ ὅποιον ἀναστρέφουν τὰ στάχυα εἰς τὸ ἄλῶνι ἢ μετακινοῦν τὰ κομμένα χόρτα εἰς τὸ χωράφιον διὰ νὰ ἐκτεθοῦν εἰς τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας καὶ νὰ ξηραθοῦν ἢ νὰ μεταφέρουν τὰ ἄχυρα εἰς τὸν ἀχυρῶνα ἔνθ' ἄν.: Μόνον με γιάπα μπουρεῖς νὰ καρφώης τοῦ ἄχυρου μέσ' 'ς'ν' ἀχυρῶνα (νὰ καρφώης = νὰ στοιβάσῃς). Συνών. ἀχεροφάγι 1, γιαιαπαδάκι, γιαιαμπᾶς, δικούλι, δικράνι, θρινάκι, καρπολόγι, λιχνιστήρι, τρικούλι.

γιαμπαγλίκι τό, ἀμάρτ. γιαβαγλίκι Κρήτ.

Ἐκ τοῦ Τουρκ. *yabanilik* = ἀγριότης, βαρβαρότης.

Ἀγαθοεργία: Τοῦ ἔχω κάμει γιαβαγλίγια (=καλωσύνης).

γιαμπαδάκι τό, Νίσυρ. γιαβαδά'κ' Θράκ. (Μέτρ. Τσχκίλ.)

Ἐκ τοῦ οὐς. γιαιαμπᾶς διὰ τοῦ πληθ. γιαιαμπᾶδες.

Εἶδος ξυλίνου ἢ σιδηροῦ γεωργικοῦ ἐργαλείου, τσουγκράνας, μικροτέρου τοῦ συνήθους γιαιαμπᾶ (βλ. λ.), με περισσοτέρους τῶν τριῶν ὀδόντας ἔνθ' ἄν.: Φέρν'νε γιαβαδες, δεκράνια, ξ'λόφκαρα, λιχνιστήρια, γιαβαδάκια, τουρμουκία καὶ τουρμουκάκια Μέτρ. Συνών. βλ. εἰς λ. γιαιαμπᾶς.

γιαμπανὰ ἐπίρρ. Σάμ. (Καρλόβ. Κουμαραδ. Μαραθόκ. κ.ά.) γιαβανὰ Ἰων. (Βουρλ.) Κρήτ. (Σητ.) Πελοπ. (Βούρβουρ. Καρδαμ.) Σάμ. γιαπανὰ Κύπρ. Κῶς (Πυλ.) Μεγίστ. Ρόδ. Σύμ. Τῆλ. διαμπανὰ Εὐβ. (Στρόπον.) ἀμπανὰ Ἡπ. (Τσαμαντ.) ἀβανὰ Νάξ. (Ἀπύρανθ.) Σύρ.

Τὸ Τουρκ. *yabana*.

Εἰς μάτην, ἄνευ λόγου ἢ ἀποτελέσματος, ἄνευ σκοποῦ τινος ἔνθ' ἄν.: Δὲν δὸν εὐρῆκε κ' ἐπῆς γιαβανὰ Σητ. Ἐπῆς γιαβανὰ με κεινὰ πού τὴν ἐπαδρέψανε (ἠτύχησε, πῆγε χαμένη) αὐτόθ. Οἱ κόποι μου πήγανε γιαβανὰ αὐτόθ. Γιαπανὰ ἐπῆς

